

Valters Halšteins — Eiropas straujas integrācijas diplomātiskais dzinējspēks

Valters Halšteins 1901 - 1982

Valters Halšteins bija pirmais Eiropas Komisijas priekšsēdētājs no 1958. līdz 1967. gadam, pārliecināts Eiropas idejas piekritējs un izlēmīgs Eiropas integrācijas atbalstītājs.

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amatā V. Halšteins centās panākt ātru kopējā tirgus izveidošanu. Viņa dzirkstošais entuziasms un pārliecināšanas spējas virzīja uz priekšu integrācijas lietas pat tad, kad viņš vairs nebija Komisijas priekšsēdētājs. Viņa pilnvaru laikā integrācija ritēja ar ievērojamiem panākumiem.

Kādreizējais Vācijas Ārlietu ministrijas valsts sekretārs sākotnēji ieguva starptautisku atzinību ar piecdesmito gadu "Halšteina doktrīnu", kas veidoja Vācijas ārpolitiku turpmākajos gados un jau pašos pamatos saistīja jauno demokrātiju ar Rietumeiropu.

Jaunības gadi un kara laika pieredze

Valters Halšteins, luterticīga būvniecības uzrauga dēls, piedzima 1901. gada 17. novembrī Vācijas dienvidrietumu pilsētā Maincā. Pēc vietējās klasiskās ģimnāzijas absolvēšanas viņš studēja tieslietas un politikas zinātņi Bonnā, Berlīnē un Minhenē. 1925. gadā viņš pabeidza studijas un sāka strādāt par profesora asistentu Berlīnes Universitātē. 1927. gadā viņš kļuva par eksaminētāju Rostokas Universitātē Vācijā, 1929. gadā tajā kvalificējoties par lektoru. Pēc gada viņš tika iecelts par privāttiesību un uzņēmējdarbības tiesību katedras vadītāju, šajā amatā pavadīdams nākamos desmit gadus un kļūdam šajā jomā par ekspertu, godātu zinātnieku un starptautiski atzītu lektoru universitātēs. Pēc tam viņš sāka strādāt par profesoru Frankfurtes Universitātē, no kuras 1942. gadā viņu iesauca Vācijas armijā, neraugoties uz viņa naidīgo nostāju pret nacismu. Pēc Sabiedroto iebrukuma 1944. gadā V. Halšteins tika ieslodzīts karagūstekņu nometnē Amerikas Savienotajās Valstīs, kur viņš nodibināja nometnes universitāti, lai izglītotu ieslodzījuma biedrus par likumiem un viņu tiesībām.

Pēc kara viņu iecēla par rektora vietnieku Frankfurtes Universitātē, un 1948. gadā Džordžtaunas Universitāte viņu uzaicināja par vieslektoru. Viņš bija viens no pirmajiem Vācijas zinātniekiem, kurus uzaicināja strādāt Amerikas universitātē, un pieredze Amerikā nostiprināja viņa pārliecību, ka Vācijai jāatbalsta starptautiskās iniciatīvas, kuru mērķis ir veidot ciešākas saiknes starp demokrātiskajām sabiedrībām pēc Otrā pasaules kara. Viņš domāja, ka Vācijai ir svarīgi pievienoties tādām starptautiskajām aliansēm kā ANO un NATO, lai atgrieztos uz starptautiskās skatuves.

Eiropas Ogļu un tērauda kopiena

V. Halšteina izcilās diplomātiskās spējas, izpratne par Eiropas vienotības nepieciešamību un viņa īpašās zināšanas un pieredze šajā jomā lika Konrādam Adenaueram, toreizējam Vācijas kancleram, norīkot viņu par delegācijas vadītāju, kurš vadīja

sarunas Šūmana konferencē par Eiropas Ogļu un tērauda kopienas veidošanu 1950. gadā. Šajā laikā viņš cieši sadarbojās ar Žanu Monē, savu kolēģi Francijā. Drīz vien abi valstsvīri saprata, ka viņiem ir kopīga izpratne par eiropiešu integrācijas nepieciešamību, lai panāktu Eiropas uzplaukumu.

1951. gadā K. Adenauers iecēla V. Halšteinu par valsts sekretāru Federālajā ārlietu birojā, kur viņš bija iesaistīts ne tikai EOTK dibināšanā, bet arī mēģināja veidot Eiropas Aizsardzības kopienu, lai apvienotu Rietumeiropas valstu budžetu, bruņotos spēkus un bruņojuma politiku. Viņš bija arī iesaistīts sarunās ar Izraēlu par kompensāciju izmaksu ebreju tautai, un viņam bija nozīmīga loma Vācijas starptautisko attiecību stratēģijas izstrādē. Tas, ko vēlāk sāka dēvēt par 1955. gada "Halšteina doktrīnu", bija stingra politiska vienošanās, ka Rietumvācija neuzsāks nekādas diplomātiskas attiecības ar valstīm, kuras atzīst Austrumvāciju (VDR).

Eiropas Ekonomikas kopiena

V. Halšteins uzskatīja, ka neveiksme Eiropas Aizsardzības kopienas izveidē 1954. gadā radīja ļoti lielus un reālus draudus Vācijas un Rietumeiropas drošībai, jo Padomju Savienībai būtu vienkāršāk paplašināt tās ietekmi sadalītā Eiropā. Tāpēc viņš koncentrēja savu enerģiju uz ekonomiskajiem, nevis politiskajiem integrācijas procesiem. Viņš kļuva par nelokāmu Eiropas vienotības atbalstītāju, veidojot Eiropas Ekonomikas kopienu. Pirmie soļi virzienā uz šo ekonomisko integrāciju, kas cilvēkiem, pakalpojumiem un precēm sniegtu iespēju brīvi pārvietoties, tika sperti Mesīnas konferencē 1955. gadā. Lai gan V. Halšteins sākotnēji vēlējās, lai šī integrācija būtu visaptveroša un notiktu pēc iespējas ātrāk, tālaika politiskā realitāte palīdzēja viņam saprast, ka vislabākais risinājums visiem būtu pakāpeniska dalībvalstu tirgu sapludināšana. Romas līgums stājās spēkā 1958. gadā, un V. Halšteinu izvēlēja par pirmo Eiropas Ekonomiskās kopienas Komisijas priekšsēdētāju.

Komisijas priekšsēdētāja amatā

Lai gan tagad V. Halšteins kā Komisijas priekšsēdētājs saprata, ka integrācija neīstenosies tik ātri, kā viņš vēlētos, viņš ievērojami sekmēja straujo integrācijas procesu, kas drīzumā norisinājās. Piemēram, savu pilnvaru laikā, tā sauktajā "Halšteina periodā", viņš sāka Eiropas tiesību aktu konsolidāciju, kam bija ievērojami jāietekmē valstu likumdošana. Viņam, kurš atbalstīja federālas Eiropas modeli ar spēcīgu Komisiju un Parlamentu (lai novērstu to, ka Savienība vienmēr spēlētu otro vijoli valstu valdībās) bija viens Eiropas Kopienas mērķis: vienotas Eiropas redzējums, kas izklāstīts 1950. gada 9. maija Šūmana deklarācijā. Tomēr Francijas prezidentam Š. de Gollam tolaik bija citi uzskati: ja V. Halšteins domāja, ka federāciju jācenšas izveidot, atsevišķām valstīm lielā mērā piekāpjoties Savienības varai, Š. de Gollis bija pārliecināts, ka Eiropai jāiet konfederācijas ceļš, kļūstot par "Eiropas Savienotajām Valstīm", dalībvalstīm saglabājot vairāk pilnvaru. Krājoties uzskatu atšķirībām starp Francijas valdību un citām dalībvalstīm vairākos jautājumos, radās fundamentālas viedokļu atšķirības, kas izraisīja krīzi 1965. gadā, kad Francija uz kādu laiku atsauca visus savus pārstāvjus no Eiropas iestādēm, līdz tika panākta vienošanās.

Bez V. Halšteina enerģijas pilnā entuziasma, diplomātiskās sarunu vadīšanas prasmes un spēcīgajām pārliecināšanas spējām Eiropas integrācija nebūtu noritējusi tik ātri, kā tika pieredzēts šajos gados.

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja V. Halšteina runa Nīderlandē 1965. gadā.